

falu végén mindenből adtak valamennyit a zsitároknak. A gabonából minden kocsirol ledobtak egy kévét, egy szekéryi krumpliból egy zsák volt a zsitárrész. Adtak még a kukoricából, babból, káposztából is.²² A zsitárrészt minden terményből a falu végén gyűjtötték össze, s a csőszök egymás között elosztották.

Minden vetéskapu mellé egy-egy zsitárkalibát is állítottak. Ez egy olyan fűzfavesszőből vagy deszkából készült kuyhó, amiben a csőszök tartózkodtak, amikor a vetéskapura vigyáztak; ide húzódtak be eső elől, itt aludtak. Eleinte vesszőből fonták, később deszkából készítették. A vesszőből font kaliba két és fél méter átmérőjű, kör alakú építmény volt. A teteje kúphoz hasonlított, szalmával fedték be. A deszkából készített zsitárkaliba négyzet alakú, alapterülete 2x2 méter, teteje kicsit ferde, zszindellyel fedett volt. Két vagy három szalmaágy volt benne, amin a zsitárok pihenhettek. A zsitárkalibát minden ősszel (novemberben) bevitték a bíróhoz, s csak tavasszal (májusban) tették újra a helyére. A vetéskaput már az aratás befejezésekor, augusztus 15-én beszállították a bíró udvarába, nem volt rá szükség a következő tavaszig.

A zsitárbíró a falu bírója jelölte ki. Feladata volt a mezőn okozott kár felbecsülése, s kifizettetése a kártevővel lopás vagy állatok okozta kár esetén. Ha állatok leegelték, elpusztítottak valamilyen terményt, a határbíróhoz hajtották, s az addig nem adta ki, amíg a gazdájuk a kárt meg nem térítette. A zsitárbíró feladata volt még a zsitárok ellenőrzése. Fizetést nem kapott.

Éjszakánként a falu biztonságára a zsitárokon kívül az *éjjeliőrök* is vigyáztak. Többször megkerülték a falut, figyelve a tolvajokat, tűz esetén riasztották a lakosságot. A községtől kaptak ezért fizetést.

Így szervezték meg a bukovinai magyar falvak a maguk belső életét, s annak irányítását.

Fábián Margit

Irodalom: *Csupor Tibor:* Mikor Csíkból elindultam, Bp. 1987. – *Imreh István:* A rendtartó székely falu, Bukarest, 1973. – *Uő:* A törvényhozó székely falu, Bukarest, 1983. – *Lőrincz Imre:* A bukovinai Istensegíttől a völgyeségi Majosig, Bp. 1986. – *Sebestyén Ádám:* A bukovinai székelyek tegnap és ma, Szekszárd, 1989.

A szomódi kisbíró

Még századunk első felében is, minden kisebb településen, de Tatán és Tóvároson is a községi bíró mellett, annak jobbkezeként, segítőjeként, az úgynevezett „kisbíró” működött, aki másképpen „öregbíró”-ként tiszteltek. A kisbíró ellátta a hivatalsegédi teendőket, értése adta a lakosságnak az állami és helyi rendelkezéseket, adásvételeket, hatósági híreket és egyéb ismertetni valókat. Ő volt a hajdú, a foglár. A közérdekű híreket – a település több helyén megállva – hangos dobolás után közölte az odagyűltekkal. Még a kocsi is megálltak, hogy nem zavarják munkájában.

A dobolásos hirdetés sokkal hatásosabb volt, mint a községházán történt kifüggesztés. Először azért, mert akkoriban sokan nem tudtak olvasni, vagy nem volt velük az okulásé, másodsor meg ki az a bolond, aki – ha nincs dolga a hatósággal – a községházára menjen, különösen munkaidő alatt. A település jegyzőjétől átvett hirdetményeket – még olyant is, hogy kinek és hol mi az eladni valója, vagy mire volna szüksége – a kisbíró saját elgondolása szerint rendszerezte, főzve hozzá magyarázatokat akként, ahogyan ő is értelmezte a dobolni valót.

²² Egy szóláshasonlat is keletkezett a zsitároknak adott bab sokféleiségéből: „Olyan, mint a zsitárfaszulyka” – azaz olyan sokféle.

A Tatától alig három kilométerre fekvő Szomód község, melynek magyar és német nemzetiségű lakói, a XIX. század vége felé, mintegy ezerszázan éltek, kisbírója – akárcsak sok más településen – versbe foglalva adta tudtul az ismertetni valókat a község népének. Például 1895 októberének végén, amikor éppen a mezőgazdasági statisztika elkészítéséhez szükséges adatok miatt ismertette a jegyző úr által kért kívánalmakat. A rímbe faragott dobolási felhívás ekként hangzott el:

*Nincsen dézsma, nincsen robot
mégis zörgetem a dobot,
mert nagyon sok a hátralék,
gyügendő, meg százalék.
Hát még a sok falu költség.
Legelőbér, kéménysöprés.
Aki magának akar jót,
ne várja a végrehajtót.
Execució, porció
tudjuk, hogy az egyik se jó.
November 20-30 között
járnak házanként ügynökök,
gazdasági adatokat,*

*kecskét, lovat, szamarakat,
ökröt, tehént, sertéseket,
össze írnak tyúkféléket,
pulykát, lúdat, szelid kacsát
és mindenféle gyümölcsfát.
De nem kell ám megijedni
porció ezt nem terheli.
Mindezeket minden gazda
jó előre összeírja.
Hány a fiatal, hány a vén
gyümölcsfánál ez külön mén.
Ki nem érti; kérdezze meg!
Eltitkolás keserű lessz.*

A „hirdetmény” befejezése után – pont gyanánt – még egy nagyot a dobra ütött. Vagy ötven esztendővel ezelőtt jegyeztem ki Szomód község dobolási könyvéből.

Stróbel Árpád

Csökölyi pásztorfaragás